

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

De Munere Concionandi, Exhortandi, Catechizandi - Continens non tantùm praecepta ad artem concionandi descendam accomodata, sed etiam Ideas & Conceptus practicos pro Concionibus in Festis B. V. & SS. Dedicationis, Patrocinij, Novi Anni, Paschatis, Parasceves; item in Primitiis Sacerdotum,

...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

§. 5. Exemplar IV. In quo altera pars prioris materiæ explicatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48347](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48347)

amodo dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis; opera enim illorum tam sanctè inchoata & feliciter peracta sequuntur illos, æternumque præmium obtinebunt. Amen.

§. V.

Exemplar Quartum.

In quo altera Pars prioris materiæ explicatur.

Thema.

Bene omnia fecit Marc. 7.

Scopus.

Ostendendum, quid in ipso labore observandum.

Syllogismus principalis.

Ut labor fructuosus sit, debet bene fieri; atqui, ut bene fiat requiritur, ut eum debita cautela, diligentia, & tranquillitate fiat; Ergo hæc tria studiosè observanda sunt.

EXORDIUM.

Multa quidem in Evangelio hinc indè præconia de Christo reperiuntur prolata, sed nescio, an ullum sit præstantius, quam quòd in hodierno Evangelio à Populo clamante. Bene omnia fecit, accepisse legitur. In hoc enim velut compendio omnis laus, quæ ex aliis encomiis oritur, comprehensa reperitur. Imò sine hoc Encomia omnia alia nihili facienda sunt; Hinc communiter dici solet, DEUM non verba, sed adverbia amare, id est, non tam attendere, quantum, sed ex quanto, & quam bene quis agat. Et quid mirum, si DEUS id exigat, cum idem etiam nos facere soleamus. Offeratur nobis sanè cibus quantumcunque pretiosus in se, & dulcis; si non bene coctus & paratus sit, parùm æstimabitur; offeratur nobis ab Opifice opus ex auro & argento, aliave simili materia confectum, geminisque & unionibus distinctum, si non bene sit factum, mercedem opifex non accipiet. Quia ergo & nos cupimus labores nostros DEO placere, ab eoque præmium suo, tempore propter illos expectamus, non tantum contenti esse debemus, ut illos bene inchoemus, sed etiam ut bene absolvamus, atque adeò in ipso etiam opere debitas condiciones observemus. Quod quidem quâ ratione

tione faciendum sit, in præsentī concione ostendam, si ben-
volas, ut soletis, aures mihi præbueritis.

Pars Prima.

Inter alias conditiones, quas DEUS in Sacrificio sibi off-
rendo olim ab Israelitis requisivit, illa non minima erat
quòd agnus vel vitulus offerendus macula carere debuerit.
ita enim passim in veteri testamento præcepisse legitur. Spe-
ciatim autem Deut. 15. ubi sic loquitur Moyses nomine DEI
*Sin autem habuerit maculam, & vel claudum fuerit, vel ra-
cum, vel debile, non immolabis Domino DEO tuo:* ubi posset
non immeritò quis mirari, cur DEUS hanc conditionem tam
solicite requisierit? an non enim agnus aliquis vel vitulus
si bene saginatus & pinquis fuisset æque aptus fuisset ad Sa-
crificium, etiam si levem aliquam maculam habuisset au-
caudâ caruisset? Fuisset sanè, sed nihilominus voluit DEUS
Sacrificium sine macula offerri, ut per hoc nos instrueret,
quomodo, si labores & opera nostra velut Sacrificia illi of-
ferre velimus, illa constituta esse debeant, quòd scilicet nos
modò non debeant esse cæca, id est, sine prævia intentione
bona facta, nec sine cauda (id est, in fine & perseverantiâ de-
ficientia) sed etiam non maculosa, id est, in ipsa sua substan-
tia omni defectu & vitio carere. Prima ergo industria in
ipso opere adhibenda est, ut studiosè caveamus defectus, qui
plerumque in laboribus nostris intervenire solent: Quia
autem in laboribus Rusticorum, imò & aliorum intervenire
soleant, necessarium non puto pluribus explicare; constat
enim passim imprecationes & blasphemias audiri. Constat
ubique videri iracundiæ vestigia. Constat frequentes etiam
injustitias in fraudandis decimis, terminisque aliorum inva-
dendis committi. Hæc ergò omnia tantò studiosius cave-
nda sunt, quantò vehementius impediunt fructum laborum
nostrorum: Certè non immeritò peccata ejusmodi grandi-
ni comparari possunt; ut enim grandis ab ipsa terra exurgit,
cùm nihil aliud sit, quàm vapor à terra exurgens, & in ære
ob frigus circumfusus in lapidem concretus, iterum in ter-
ram cadit; ejusque fructus devastat; ita peccata nostra su-
sum ascendunt, & gravitate sua iterum depressa cadunt super
labores, eorumque fructum impediunt. Neque mihi hic
quis-

quispiam dicat, non esse possibile, ut quis in tot tantisque occasionibus non interdum blasphemet, aut Famulis pecoribus, & ejusmodi rebus non irascatur, si quod debent, non faciunt; Non, inquam, quis mihi hoc obijciat; nam in primis scio, non omnem iram illicitam esse: *Irascimini*, inquit S. David Ps. 4. & nolite peccare: Tunc autem benè irascimini, si indignationem verbis & verberibus moderatis ostendentes, per hæc nihil aliud nisi fraternam ac paternam correctionem proximi intenderitis. Imprecari autem & blasphemare neutiquam ad justam iram pertinent, sed sunt effectus animi vindictam injustam spirantis, atque adeò possunt ac debent vitari, cum DEUS abundantia auxilia gratiæ conferat ad ea, quæ præcepit, adimplenda, præmiūque tam magnū promittat, si observemus, quod meritò levem nobis omnium præceptorum observationem efficere debet; uti quondam Sacerdos quidam militum curam gerens memorabili facto ostendit, cum enim adverteret, militem quendam, gravem imprecandi & blasphemandi consuetudinem contraxisse, atque ad emendationem hortatus, impossibilitatem ab eo sibi obijci audiret, recentem dugatum ei ostendit, illumque se daturum promisit, si secum per exercitum transiens, ab omni ira, blasphemia, imprecatione, aliòve simili vitio abstineret; Cumque id certò se præstiturum miles promississet, Sacerdos interea monet milites, ut, si cras miles iste per eos transiturus esset, ipsum insigniter, sed absque peccato vexarent. Appetente ergò postera luce Sacerdos duobus digitis, nummum aureum in altum extollens, atque ante oculos militis portans eundem per exercitum in duas partes divisum ducit, à quo, licet miles egregiè vexatus sit, ille tamen semper subridens, digitòque nummum aureum ostendens, quasi diceret, hæc omnia se propter illum nihil curare, nec unicum verbum minus decorum protulit. Quare Sacerdos aureum quidem promissum obtulit, sed simul etiam adhortatus est, ut consideraret, an non propter regnum cælorum promissum possibile sit præstare id, quod, propter unicum nummum aureum tam facile præstitisset. Simili modo ergo, & vos, dilecti Auditores, pio astu vel argumentatione, vos ad viciòrum, quorum fugam hætenus impossibilem credebatis, odium excitate, & ne ad morem vaccarum vestrarum

rum expressum ex uberibus lac pede effundentium fructum quem laborando facitis, peccando iterum destruat, ab omnibus quidem vitiis, præcipuè tamen à fraudibus & iniustitiis studiosè abstinete, certòque vobis persuadete, non modò lucrum vos nullum per injustè inquisitiones huiusmodi pecunias, sed damnum potiùs insuper gravissimum reportatur. Nam juxta commune proverbium: *Malè parta malè habentur. Ungerechts Gut bereicht nicht.* Quod quidem lepidà hanc fabulà ostendere aliqui conantur, dum ajunt, Rusticum fuisse, qui multas valde oves habuit, sed benè per diem à Pastore custoditas, & per noctem in stabulo inclusas, ita lupus undique aditum sibi oclusum adverteret. Quare ingenium confugiens lupus, ovinam sibi pellem circumdedit, & extra prædium quasi ovis errans, gramen rapinè decerpere simulavit. Quod Rusticus advertens, etsi benè sciverit, ovem hanc suam non esse, tamen injusti lucri desiderio incensus, eam suis conjunxit, sed brevi damnum sensit, nam manè unam alteramve ovem laceratam invenit, nec tamen, quia stabulum benè oclusum repererat, causam indagare potuit; sequenti die tres iterum propè absumptæ invenit, & sic deinceps, donec omnes penè oves absumptæ fuerant, tunc enim malens ipse eas absumere, quàm ab alio absumptas aspicere, cum reliquas oves, & inter has etiam alio nam ovem furto ablatam occidere veller, latentem sub ovina pelle lupum, fraudemque deprehendit. Ecce pulcherrima sanè injusti lucri descriptionem! O quàm multi sunt, qui valdè multum se lucratos putant, si aliquot manipulos ex decimis, particulam de agro alieno subtraxerint, vel aliud injustum lucrum fecerint. Sed nolite, ô boni, exultare ante tempus: fixum est: *ungerechts Gut / thut kein gut.* Brevi sentietis lupum, id est, injustum nummum, etiam alios pullos aquisitionis de vorantem: Vos ergò, mei AA. potiùs consilium Christi Matth. 6. datum sequimini, & ante omnia: quæsitò regnum DEI, & justitiam ejus, & ea, quæ sperabatis per injustum lucrum, melius per justitiam acquiretis. Nam si qui justitiam diligit, labores huius, magnas habent virtutes. Salomone teste Sap. 8. *Et melius est parum cum iustitia, quàm multus fructus cum iniquitate* Prov. 16.

Pars Secunda.

Secundum caput, quod in ipso labore observandum est, requirit, ut, quantum est ex nostra parte, debitam diligentiam etiam adhibeamus. Nam etsi DEUS, ut diximus, incrementum dare soleat, tamen etiam nostram cooperationem requirit. Ita S. Paulus clarè 1. Cor. 15. docuit, dum dixit: *Gratiâ DEI sum id, quod sum, & gratia DEI in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia DEI mecum.* Hinc etiam sponsa Cant. 1. petit quidem trahi à DEO, dum ait. *Trahe me:* Sed mox propriam cooperationem indicat: dum ait. *Post te curremus in odorem unguentorum tuorum.* Imò ipse Christus id ipsum confirmavit: dum Matth. 6. omnia quidem necessaria liberaliter se daturum promissit, sed tamen etiam nostram cooperationem requisivit, & regnum cælorum ac iustitiam illius quærere iussit & hæc videlicet non levis est causa, cur tam multi hodie optatam in laboribus benedictionem non sortiantur. Quid enim mirum, quod DEUS non juvet illum, qui se ipsum non juvat? *Hilff dir/so hilff dir Gott auch/* dicunt Germani; & jam olim Jeremias pronuntiavit c. 48. *Maledictus homo, qui facit opus Domini negligenter.* Quid mirum ergo si tales postea DEUS non fortunet? Quare quicumque talis es, audi salubre consilium, quod sincerus amicus olim alteri amico & vicino suggessit. Erat hic vir bonus rerum suarum prorsus incurius, neque quid in domo ageretur, admodum curabat, modò cuticulæ propriæ benè esset; quare factum, ut omnia in pejus ruerent, & licet non parùm opulentus fuisset, propè ad incitas redigeretur; Quod ubi vicinus advertit, commiseratione tactus adiit hominem, & postquam periculum extremæ inopiæ incurrendæ explicasset, remedium se, si placeret, oblaturum spondit. Quo si constanter per aliquot hebdomades uteretur, non dubitare, quin omnia ad meliorem statum redigenda forent. Promittit se paritutum homini, si difficile non foret, medium. Quare pixidem promittit vicinus, eamque homini in manus tradens, hanc, inquit, in omnes quotidie partes domus tuæ deporta, ita tamen ut caveas eam referare, donec à me ejus referandæ licentiam acciperis. Dixit, & abiit. Nec diu alter consilium datum dif-

Instruit. VII.

T

ferens,

ferens, dum singulas partes domus quoridie lustrat, omnia Famulis negligenter administrari advertit. Quare remedium ubique admovent, brevi notavit, rem domesticam modicè augeri. Sed quia causam, non suæ indultrix, sed in pyxide latenti adscribendam putabat, curiositate victa aperuit tandem pyxidem in eaque Schedam reperit, in qua sequentes duo versus descripti erant.

Willst, das dir dein Sach wohl gelling?
Sih all Tag fleißig zu dein Ding.

Ex quibus facile salubrem correctionem colligens, remedium illo ac diligentia sine pyxide usus, brevi tempore priores rerum divitias recuperavit. O verè salubre Consilium, & exemplum! utinam illud, quotquot in laboribus suis succipiendis hactenus Socordes extiterunt, pari fidelitate arripuerent, profectò similem etiam effectum & benedictionem DEO obtinerent. Quivis ergò deinceps memorabilem illam sententiam altè menti inscribat, & sedulò observare liceat. *In omnibus operibus tuis præcellens esto*, & haud dubiè etiam præcellentem fructum ex laboribus vestris reportabit. Ita sanè expertus est Furius Cæsius Romanus rusticus, qui suâ industriâ ac labore tantas divitias comparavit, ut magiâ suspectus habitus, & apud Magistratum accusatus esset. Quare citatus & rationem reddere iussus, divitiarum congregatarum cum Filia sua se coram Magistratu sistens omnia sua instrumenta rustica secum tulit & hæc tandem magica instrumenta dixit, quibus & ipse & Filia indefessa constantia usi fuissent, & tantas divitias comparassent. Quod nescito non solum absolutus est à Magistratu, sed ob constantem adeò diligentiam vehementer commendatus.

Pars Tertia.

Tertium denique caput est, ut, ubi ex nostra parte fecimus quod debebamus, de successu parùm solliciti, quidquid DEUS postea circa laborem nostrum disposuerit, æquo & resignato animo accipiamus, atque adeò in omnibus & ubique illud Davidis Ps. 38. usurpemus: *Obmutui & non aperui os meum quoniam tu fecisti*: Ita sanè DEUS ipse quondam Sanctam aliquam virginem Diaticam nomine, monuit, dum eam

aimia frigoris asperitate parum conquerentem his verbis castigavit: Ego feci hoc frigus, & tu quereris? simili ergo modo quivis DEUM se alloquentem imaginetur; quando animum intus ob tempestatem non bonam, ob grandines & pluvias fructum laborum suorum impediētes obmurmurantem audit: Ego hanc tempestatem, grandinem, & pluvias misi, & tu quereris? an putas aliquid sine mea dispositione fieri? an fortè dubitas, num omnia sapienter satis administrem? Pulchrè hanc praxin nos, pius Aesceta docuit 1.3. cap. 7. cum in persona Christi sic loquitur: *Fili, sine me tecum agere, quod volo, ego scio, quid expedit tibi. Tu cogitas ut homo, tu sentis, & in multis, sicut humanus suadet affectus. Quare statim subdit, quomodo respondere debeat: Domine verum est, quod dicis maior est sollicitudo tua pro me, quam omnis cura, quam ego gerere possum pro me. Nimis enim casualiter stat, qui non proicit omnem sollicitudinem suam in te: dummodo voluntas recta & firma ad te permaneat. Fac de me, quidquid tibi placuerit, non enim potest esse, nisi bonum, quidquid de me feceris.* O si tali modo omnia DEO committeremus, quam felicem in laboribus nostris successum sperare possemus; Memorabile hac in re Exemplum in vitis Patrum narratur de Agricola quodam, cuius agri & vineæ multò copiosiores semper fructum tulerunt, quam aliorum. Rogatus ergo ab iis, quomodo hoc fieret? respondit: Ne miremini, tempus enim per totius anni circulum juxta votum meum habeo. Cum autem Vicini hoc responsum magis mirarentur, dicerentque, quid fieri posset, ut ipse semper tempus ad votum haberet? an fortè ipse sub cælo distinctum degeret? an non meminisset, quoties in anno grando ceciderit, pluviaque importuna obrigerit? quoties calore solis nimio sint agri exusti? quibus ille iterum, omnino inquit, ita factum fuit, ut dixi: Quia ego nunquam aliud tempus volui, quam quale voluit DEUS; & quia ego hoc volui, voluit & DEUS, ut copiosiores mihi fruges, quam vobis provenirent qui vestram voluntatem ad DEI voluntatem non accommodastis. O verè sapientissimum non Agricola, sed Sanctissimi hominis Responsum, dignum, quod omnes Rustici profundissimè pectori inscribant! O saluberrimum Exemplum quod omnes Agricola studiosissimè imitentur.

Epilogus.

Sed finio tandem atque iterum, quantum possum, addo
tor, ut, si vestros labores utiles vobis & aliis esse velitis
dicta tria capita studiosissimè observetis: Eum in finem,
nunquam animo elabantur, assiduè in mente ac animo habet
tote duos illos Germanici Poëtae versiculos.

Willst wahren Segen von Gott erhalten?
Meins gut; thue was kanst/laß Gott walten.

Sic tandem implebitur quòd DEUS per S. Davidem Ps. 127.
promisit: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, bene-
es & benè tibi erit: uxor tua sicut vitis abundans in lateribus
domus tua; Filii tui sicut novella olivarum in circuitu muni-
tua.* Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum, atque
illo unicè confidit, quam benedictionem nobis omnia
concedere dignetur SS. & indivisa Trinitas, Pater, Filius &
Spiritus Sanctus. Amen.

S. VI.

Exemplar Quintum.

In quarta pars materiæ explicatur.

Thema.

Non est inventus, qui rediret, & daret gloriam DEO.
Luc. 17.

Scopus.

Ostendendum, quid post laborem observandum sit.

Syllogismus principalis.

*Finis coronat opus iuxta commune proverbium; Ergo, qui
coronari ac premiari opus ac labores suos cupit, benè illos facere
debet; Atqui hoc omnes Auditores cupiunt; Ergo omnes facere
re debent, ut benè finiant suos labores.*

EXORDIUM.

Vidimus in alia concione, quòd DEUS in holocaustis
quæ sibi offerri voluit, non tantum requisiverit, ut in eo
esset macula & cæcitas, sed etiam, ut pedes, quæ ultima pars
Anima-